

Բնությունը, մշակույթն ու ճարտարապետություն-Լանդշաֆտի ամբողջականություն

Պատմության, մշակութային, ճարտարապետական և բնապատկերային ժառանգության պահպանության մասին քննարկել առանձին-առանձին հնարավոր չէ: Դրանք իրար լրացնող և փոխհարստացնող արժեքներ են, որոնք բոլոր ազգերի, ժողովուրդների մոտ պատմականորեն արտահայտվում է համաշխարհային ժառանգության մեջ իրենց թողած գլուխգործոցներն ուսումնասիրելով: Հայկական պատմաճարտարապետական ճառանգությունը ասվածի վկայություններից մեկն է: Հայաստանը լինելով տարածքով փոքր և սփռվելով բարդ ռելիեֆի վրա, ներկայացնում է բնության բավական հետաքրքիր և իրարից խիստ տարբերվող բնապատկերներ: Անգամ երկրի ներկա տարածքում, որ կարելի է մեկ օրվա ընթացքում հյուսիսից հարավ անցնել, կարող ես հանդիպել թե սաղարթախիտ անտառների, թե լեռնային լճերի, թե անպատացած տարածքների, թե լեռնաշղթաների և թե բազմազան ծաղկադաշտերի: Համապատասխանաբար հանդիպում ենք նաև մշակութային և ճարտարապետական բազմազանության: Սակայն ամենուրեք ընդհանրությունը մեկն է. Բնությունը, մշակույթն ու ճարտարապետությունը ներդաշնակորեն միահյուսված են. Համաշխարհային այն գլուխգործոցները, որ գրվել և ծաղկվել են Տաթևի, Գանձասարի, Հաղպատի, Սանահինի և այլ վանքերում, թերևս այն գեղագիտությունն ու փիլիսոփայությունը չէին ունենա, եթե դրանք չստեղծվեին բնության հենց այդ անկյուններում: Այդ վանքերի ճարտարապետական հանճարը թերևս այդ թռիչքին չհասներ, եթե դրանք չկառուցվեին բնության կողմից տրված հենց այդ դժվարություններն ու հնարավորությունները:

Սովորենք բնությունից, կառուցենք բնության մեջ և հնարավորություն տանք հաջորդներին խոսելու բնության հետ:

Nature, Culture and Architecture - Landscape Integrity

It is not possible to discuss the preservation of historical, cultural, architectural and landscape heritage separately. These are complementary and mutually enriching values that are historically expressed by all nations and peoples by studying the masterpieces they have left in the world heritage. The Armenian historical and architectural heritage is one of the evidences of that. Armenia, being small in area, scattered on a complex relief, presents quite interesting, very different landscapes of nature. Even in the present area of the country, where you can cross from north to south in one day, you can find dense forests, mountain lakes, desert areas, mountain ranges and colorful flowerbeds. Accordingly, we also encounter cultural and architectural diversity. But everywhere the commonality is the same. Nature, culture and architecture are harmoniously intertwined. The world masterpieces that were written and flourished in the monasteries of Tat, Gandzasar, Haghpat, Sanahin and other monasteries would not have had the aesthetics and philosophy if they had not been created in those very corners of nature. The architectural genius of these monasteries would not have reached that flight if they had not been built with these very difficulties and opportunities provided by nature.

Let's learn from nature, build in nature, give the next opportunity to talk to nature.